

včetně kolonizace Severní Ameriky a oblasti Středomoří. Současně bylo prokázáno, že dlouhodobá koevoluce mezi rybami a jejich hostitelsky specifickými helminty ovlivňuje i úspěšnost infekce hybridních jedinců – hybridi bývají částečně odolnější. Tyto poznatky přispívají k pochopení vztahů mezi evolucí hostitelů a jejich parazitů.

Tricáté Helmintologické dny, společně s 35. výročím vzniku Helmintologické sekce, tak nebyly pouze oslavou dlouhé tradi-

ce. Ukázaly především, že helmintologie zůstává živým a dynamickým oborem, který dokáže reagovat na nové vědecké výzvy a zároveň si uchovávat kontinuitu s předchozími generacemi. A také to, že česká helmintologie není izolovaná od evropského a světového dění. Důkazem není jen již zcela přirozená volba angličtiny jako konferenčního jazyka, ale také výrazné zastoupení zahraničních účastníků z celé Evropy, výběr zvaných řečníků (Cecile Crosnier ze

Spojeného království, Marc Hübner z Německa, Olena Kudlai z Litvy) i spolupráce s Německou parazitologickou společností, která se na organizaci letošního ročníku podílela. Jubilejní konference tak nebyla jen ohlédnutím za minulostí, ale nabídla také přesvědčivý obraz současného stavu a perspektiv české helmintologie.

Literaturu ke konkrétním objevům najdete na webu Živý.

Pavel Kovář

RECENZE

Jitka Klimešová, Tereza Vostradovská: BOTA. Botanika. Neboť kudy spisovatel chodí...

Jitka Klimešová je univerzitní profesorkou botaniky a kromě vědeckých prací píše botanické pohádky. V tomto knižním svazku jich je 14 a jsou pojmenovány jako „příběhy“. Něco mi to připomíná z mladších let. Když jsme nastoupili do prvního ročníku gymnázia, na úvodní hodině češtiny si nás paní profesorka otestovala tím, že zadala slohové cvičení na libovolné téma a žánr. Upoutala mě utrápená rostlina v květináči na zazděném prkénku vedle tabule. Představil jsem si, co v tom stálém přítmí a o přestávkách s bitkami houbou musí snášet, a napsal jsem povídku „příběh třídní kytky“. Češtinářce se líbil a přizvala mě do literárního kroužku, který v uvolněných 60. letech minulého století vydával cyklostylovaný školní časopis. Mnohem později jsme s Pavlem Lustykem a Jiřím Hadincem sepsali pro Živu článek o osudu herbářové položky z ojedinelého výskytu hladýše andělikového v ČR a zarámovali to předslովím Podivuhodné příběhy rostlin (2005, 2: 63–64). V hlavách jsme měli možné navázání o leckdy kuriózních osudech botanických druhů nebo exemplářů, ale text kvůli zátěži vědeckou prací zůstal bez pokračování.

Zmíněné případy, ač odlišné, byly určeny četbě dospělých. I dospělí se ale často rádi ponoří do literatury ze světa živáčků, rostlin i živočichů, která je obohacena autorovou fantazií, košatým výrazivem nebo osobitým prožitkem a zkušeností. Snad bychom mohli zmínit Zahradníkův rok Karla Čapka, tedy klasiku, nebo některé texty Marie Kubátové, jako je knížka Hořký bejlí (1981) i povídka Z herbáře botaničky v krinolině (1995) – Josefíny Kablíkové, po níž byl pojmenován nový druh devětisilu z Krkonoš, kde působila. Z novější doby třeba Květinové pohádky Jany Burešové (2020). Pohádkám se z definice žánru sice nevěří, ale přesto mohou být pramenem poznání a nositelem morálit, především ale zdrojem optimismu a tak trochu návodu, jak se přenést přes obtíže a přijít věcem na kloub. Pohádkáři mají velkou autoritu, Hanse Christiana Andersena, jenž napsal více než 150 pohádek a mnoho dalších děl. Také on psal pohádky inspirované botanikou, např. Sněženka, Len, Sedmikráska a Poslední sen starého dubu.

Autorka našeho souboru téměř půl druhé desítky botanických pohádek je obdařena nápodobou více múz, dokáže výstižně a stručně sdělovat skutečnosti a děje, umí příběhy pointovat, je dobrou pozorovatelkou vztahů v přírodě (to ve své odborné profesi musí) a dobře odezírá závislosti i souvislosti mezi světem lidí a přírody. Protože její příběhy ilustrují život různých rostlinných forem a jejich prostředí počínaje mokřady a konče polními nebo zahradními kulturami, jsou texty nenásilně poučné, což je vítáno v době masivních škrtů v programech osvěty a vzdělávání na Ministerstvu životního prostředí. Lehké polidštění rostlinných aktérů si drží sympatickou míru a některé z postav (třeba Lubomír s pokusy na masožravých aldrovandkách nebo paleobotanik Petr) jsou pro botanickou komunitu poznatelnými skutečnými personami. Jde o pohádky nevybášené, ale odvozené ze skutečností v básnickém vidění. Tak jak hlavní hrdinové – rostliny – klíčí, rostou, v kořenech přibírají symbiotické bakterie nebo houby, čerpají živiny, kvetou a plodí, spí v semeně půdní bance, šíří se nejrůznějšími způsoby, smýčky jejich osudů absolvují zajímavá překvapení a důrazy. Jitka je ve vědě hodně zaměřená na podzemní části rostlin, tím se dá vysvětlit, proč tolik ví o jejich skrytém soužití s jinými organismy propojenými ve výživovou a komunikační

podzemní síť. Tajemno pod půdním povrchem je tu často pohádkovou výbavou, do níž jako čtenáři pronikáme. I v tom tkví originalita těchto příběhů.

Témata ze životaběhu oněch přisedlých, nepohyblivých se zelených organismů, které nám čistí ovzduší, vážou především uhlík a poskytují atmosféru pro nás nezbytný kyslík, pokrývá ucelený rejstřík jejich chování. Ostatně, soudobé výzkumy prokazují, že rostliny vnímají nejrůznější podněty zvenčí, i když jinak, než je tomu u živočichů, a jinak šířenými signály je předávají do odlehlých částí svého „těla“. V příbězích nikdy nechybí, přímo nebo nepřímě, člověk – jsou mu trochu nastaveným zrcadlem, zpětnou vazbou, nezřídka v případech, kdy si dosah svého jednání ani neuvědomuje. Ať už jde o zahradní pečovatelskou paní Zrnečkovou dodržující pletí záhonů, nebo kluky Hynka a Tondu, jejichž jména zdědily duby jimi zasazené a přeživší i s těmi jmény několik lidských generací, anebo o vnuky jedné stařenky Anetku a Kubíka, kteří pro ni zachránili plnokvětou sněženku odnesenou z Libického luhu v Polabí a setkali se s ní v dospělosti na nečekaném místě, aby ji vrátili tam, kde ji v dětství vytrpěli. Vlastně je na straně lidí přehršle buď těch, kteří vejdou do života rostlin chráněných i vzácných, anebo těch, kteří bezděky, nebo úmyslně rozšíří druhy invazní, konkurující těm původním. Tím jsou tyto pohádky navýsost aktuální, ba nenásilně výchovné.

Možná se i na příběhy Jitky Klimešové dá užít úryvek z výpovědi ke spisovatelství už zmíněné M. Kubátové, s kterou jsem pořídil rozhovor v r. 1989 (Oftis 2007): „Hrdiny knižních příběhů neporodila jen spisovatelská fantazie, spíš vykrystalizovali na ose fabule, spuštěné do kádě nasbíraných matečných louhů. Neboť kudy spisovatel chodí, tudy do své sběrné kádě nabírá. Sbírá lidi, které potkal v reálné krajině, ve vazbách na realitu té krajiny... Byť přešli ze skutečnosti do snového prostředí knížky, nesou s sebou ti stvoření otisk živé reality v myšlení i na kabátě a vtáhnou za sebou do svých problémů i svého stvořitele-spisovatele.“

Spoluautorkou je ilustrátorka, absolventka Vysoké školy uměleckopřemyslové, Tereza Vostradovská, jejíž hravé akvarely se dokonale potkaly s texty. Byť o generaci mladší, se spisovatelským stylem souzní.

Přejme si, aby se pohádky s otevřeným koncem ujaly v myšlenkové prsti mladých čtenářů jako klíčky prodírající se za světlem.

Nakladatelství LUX, Strakonice 2026, 72 str. Cena v e-shopu nakladatelství 390 Kč (www.lux-books.cz)